

ScheldeKrant

nummer 5 2007 / gratis
oplage: 100.000

**Voor iedereen met
een hart
voor de Schelde**

De Scheldekrant is een gratis Nederlands-Vlaamse uitgave voor iedereen die zich betrokken voelt bij de Schelde. Met deze krant willen we iedereen warm maken voor deze indrukwekkende rivier, waar natuur en economie, veiligheid en recreatie naast elkaar bestaan.

Inhoud

Thema's:

Natuur	1 & 2
Veiligheid	3
Economie	4
Visserij	5
Recreatie & Toerisme	6

Korte Rubrieken

Scheldetrips	7
Scheldeliteratuur	7
Scheldecultuur	7
Puzzelhoek	8
Colofon	8

Overige:

Scheldegerecht	6
Favoriete plekjes	7

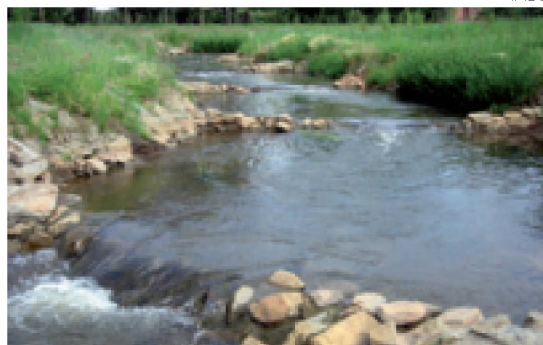
VISMIGRATIE: EEN REIS VOL OBSTAKELS

Om hun levenscyclus te kunnen voltooien is het voor de meeste vissoorten van belang dat ze zich vrij kunnen verplaatsen tussen verschillende leefgebieden. Vissen moeten op zoek naar voedsel, moeten vluchten voor roofdieren of verontreiniging, of moeten zich naar een stroomop- of stroomafwaarts gelegen gebied kunnen begeven om zich voort te planten. Helaas hebben we onze waterlopen vooral ingericht in functie van een snelle waterafvoer en een vlotte scheepvaart ... en zijn we de vissen (tijdelijk) vergeten. Hoog tijd om ook eens hun mobiliteitsprobleem aan te pakken.

Vismigratie: ook vissen willen op reis

Met vismigratie bedoelen we dus de verplaatsingen die vissen ondernemen en die noodzakelijk zijn om te overleven. In de loop van de geschiedenis hebben we veel barrières opgetrokken zoals stuwen, sluizen, dammen en watermolens en deze kunnen door vissen niet overbrugd worden. Hierdoor kunnen ze vaak geen kant meer op. De voltooiing van hun levenscyclus wordt dus letterlijk en figuurlijk verhinderd. Dit heeft ertoe geleid dat enkele vissoorten verdwenen zijn (bv. zalm) en anderen het bijzonder moeilijk hebben om zich te handhaven (bv. paling). Om gezonde visgemeenschappen op te bouwen, moet vrije migratie weer mogelijk worden!

Ook andere dieren zijn trouwens gebaat bij een gezond visbestand: verschillende vogels zoals lepelaar, fuut en visdief vullen hun buikje met vis. Het spreekt voor zich dat ook beroeps- en recreatievissers verheugd zouden zijn met een heroplevende visfauna.

• Een visdoorgang die werd gebouwd in de Kleine Nete ter hoogte van Herentals. De verschillende drempeltjes laten toe het hoogteverschil probleemloos te overbruggen. Onderzoekers van het Instituut voor Natuur- en Bos Onderzoek (INBO) stelden vast dat op één lentedag maar liefst 615 vissen, zowel groot als klein, door de vistrap zwommen

Bestemming: de Schelde en haar talrijke zijrivieren

Historische gegevens tonen aan dat de Schelde en haar zijrivieren een zeer waardevolle en uitgebreide visfauna bevatten. In de Zeeschelde kwamen vroeger veel trekkende soorten voor zoals zalm, zeeforel, elft, fint, spiering en paling. Helaas hebben we hun levensnoodzakelijke tochten

• Het sluizencomplex van Merelbeke (t.h.v. Gent) vormt een belemmering voor de vrije doorgang van vissen tussen de Zeeschelde en de Bovenschelde

bemoeilijkt of zelfs onmogelijk gemaakt.

Vandaag kunnen vissen vrij migreren tussen de Noordzee en Gent via de Westerschelde en de Zeeschelde. Hun stroomopwaartse trektocht vanuit de Zeeschelde tot in de Bovenschelde wordt echter verhinderd of bemoeilijkt door de aanwezigheid van verschillende sluizen. Hiervoor moeten we dus op zoek gaan naar oplossingen.

Ook in de kleine visrijke zijrivieren zoals

de Kleine en de Grote Nete werpen zich migratieknelpunten op. Hier kun je nog zeldzame populaties van rivierdonderpad, kleine modderkruiper en beekprik terugvinden die echter door de vele stuwen voorlopig nog geïsoleerd zijn.

Reisroute: "neem de vistrap"

Het verwijderen van de migratieknelpunten uit de waterlopen is de beste en gemakkelijkste oplossing. Wanneer dit echter niet mogelijk is, wordt gekozen voor de aanleg van een zogenaamde "visdoorgang". Via die visdoorgang kunnen vissen zich dan toch stroomop- of stroomafwaarts van het knelpunt bewegen. De aanleg van een beek als omleiding rondom het knelpunt kan een mogelijke oplossing zijn.

In Vlaanderen worden vaak 'vistrappen' aangelegd. Deze bestaan uit een reeks lage V-vormige drempels en poeltjes. Met kleine trapjes wordt zo het hoogteverschil overbrugd.

Lees verder op blz. 2.

Natuur

Natuurgebied Zwin krijgt meer ruimte

Het Zwin verandert de komende jaren ingrijpend. Het natuurgebied aan de Noordzee op de grens van Nederland en Vlaanderen zal fors uitbreiden. Verder wordt een deel van het huidige natuurgebied afgegraven en komt een aantal originele geulen terug.

Het Zwin is een gebied van 212 hectare groot, waarvan 179 hectare in België en 33 hectare in Nederland. Het natuurgebied ligt ingesloten tussen duinen en een hoge dijk en is via een geul rechtstreeks verbonden met de zee. Tweemaal per dag komt de zee naar binnen en loopt het gebied dus gedeeltelijk onder met zout water. Dit maakt het natuurgebied bijzonder en volgens kenners uniek. Maar het zeewater brengt zand mee en dit levert een groot probleem op. Als er niets gebeurt zal het Zwin verzanden en is het binnenkort met het unieke natuurgebied gedaan: de geul slibt dicht en de waardevolle slikken en schorren verdwijnen. Nederland en Vlaanderen zijn dan ook al jaren bezig met bedenken hoe deze verzanding het best kan worden tegengegaan.

In 2005 zijn de plannen voor het Zwin in een stroomversnelling terecht gekomen. In dat jaar hebben

Nederland en Vlaanderen een samenhangend pakket afspraken gemaakt over de toekomst van het hele Scheldegebied ('Ontwikkelingsschets 2010'). Een deel van die afspraken heeft betrekking op het versterken van de natuur in het estuarium. Die natuur is de afgelopen tientallen jaren steeds meer onder druk komen te staan, zozeer dat is besloten dat er in het Westerscheldegebied zo'n 600 hectare nieuwe getijdennatuur moet bijkomen. De vergroting van het Zwin kan hieraan bijdragen.

De uitbreiding vindt plaats door een deel van de aangrenzende Willem-Leopold polder erbij te betrekken. De afspraken tussen Nederland en Vlaanderen houden in: uitbreiding met minimaal 120 hectare en maximaal tot de Retranchementsweg. Samen met de nader te onderzoeken uitbreidingsmogelijkheden worden oplossingen gezocht voor de verzanding, wellicht mede in combinatie met spuien.

Deze oplossingen worden nu nader onderzocht. Daartoe wordt er ten eerste een milieueffectrapportage opgesteld. Deze komt medio 2007 in de openbare inspraakprocedure.

 www.zeeland.nl/natuurpakket

● *Het Zwin vanuit de lucht*

INBO

vervolg van blz. 1

Vistrappen worden trouwens ook geëvalueerd eens ze in werking zijn: belangrijk is dat de vissen de doorgang kunnen vinden én dat ze de hoogteverschillen ook effectief kunnen overbruggen. De evaluaties laten toe steeds beter werkende oplossingen te bedenken.

Vissen zonder grenzen

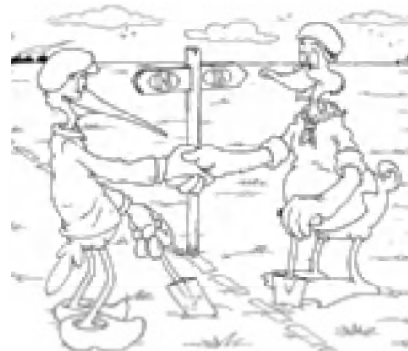
Inmiddels is vrije vismigratie in Nederland en Vlaanderen zowel regionaal, landelijk als op Europees

niveau onderdeel van het water- en natuurbeleid. De Europese Kaderrichtlijn Water schrijft voor dat watersystemen een gezonde, ecologische toestand moeten bereiken tegen 2015. Bovendien werd binnen de Benelux Economische Unie afgesproken dat tegen 2010 in alle waterlopen in de Benelux weer vrije vismigratie mogelijk moet zijn. Daarom investeren Vlaamse en Nederlandse overheden in onderzoek dat knelpunten kan inventariseren en oplossingen kan aanreiken.

 www.inbo.be
www.vismigratie.be

Schakel tussen schorren Saeftinge en Doel

De Hedwigepolder in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen en het noordelijk deel van de aangrenzende Prosperpolder in Vlaanderen staan op de nominatie om van landbouwgrond te veranderen in schorren en slikken. Het gaat om ongeveer 465 hectare nieuwe 'estuariene natuur' - gebied onder invloed van eb en vloed -, waarvan 295 hectare in Nederland en 170 hectare op Vlaams grondgebied.

De regeringen van Nederland en Vlaanderen hebben in 2005 een belangrijk plan gepresenteerd over de toekomst van de Schelde en haar omgeving: de Ontwikkelingsschets 2010 voor het Scheldebekken. Hierin zijn afspraken vastgelegd op drie deelterreinen: veiligheid, natuurlijkheid en toegankelijkheid. Het betreft een samenhangend pakket maatregelen om de veiligheid tegen overstromingen te verbeteren, de natuur in en aan de Schelde te versterken en de rivier optimaal bevaarbaar te houden voor de scheepvaart. Het project Hedwige/Prosperpolder is één van die maatregelen. Door het landinwaarts verleggen van de Scheldedijk kan in deze polders estuariene natuur ontstaan.

Natuurpakket Zeeland

De beoogde natuurmaatregelen zijn bedoeld als herstel van natuur die in de afgelopen tientallen jaren verloren is gegaan, bijvoorbeeld door inpolderingen, havenaanleg en het uitdiepen van de vaargeul.

De Provincie vervult in Zeeland een sturende rol bij de natuurontwikkeling rond de Westerschelde. Volgens de afspraken gaat het om 600 hectare nieuwe getijdennatuur in het Nederlandse deel van het Westerscheldegebied. In Vlaanderen is het Vlaams Gewest verantwoordelijk voor de natuurontwikkeling in de grensgebieden. Door de Hedwige- en Prosperpolder 'terug te geven aan de rivier' (ontpoldering) komt er een groot natuurgebied bij.

Het project Hedwige/Prosperpolder scoort hoog qua natuurwaarden, omdat het een verbinding vormt tussen twee bestaande brakwater-

schorren, in Nederland (Verdronken Land van Saeftinge) en Vlaanderen (Schor van Ouden Doel en Paardenschor) en er dus een groot aaneengesloten natuurgebied ontstaat. De vorming van aaneengesloten natuurgebieden is een belangrijke voorwaarde voor planten en dieren. Hoe groter hun leefgebied, hoe groter de kans op overleven. Er is dan meer voedsel in de buurt, zaden van planten kunnen gemakkelijker ergens anders ontkiemen en er zijn meer nest- en schuilmogelijkheden voor vogels.

Vrijwillige verkoop

Uitgangspunt voor de verwerving van de natuurgebieden is aankoop van de grond op vrijwillige basis. Slechts in het uiterste geval is onteigening ook mogelijk. De plannen om boerenland in getijdennatuur om te zetten hebben in en buiten de betreffende gebieden de nodige beroering veroorzaakt. Dat geldt ook voor het grensoverschrijdende natuurproject in de Hedwige- en Prosperpolder. In 2006 is er nog eens extra gekeken naar mogelijke alternatieven voor ontpoldering, maar dat heeft voor de Hedwige- en Prosperpolder niet tot andere inzichten geleid.

Inspraak

Het inrichten van een gebied met getijdennatuur is, door de maatregelen die hiervoor nodig zijn, aan officiële procedures gebonden. Voorlichting en inspraak zijn hiervan belangrijke onderdelen. Al begin vorig jaar is voor belanghebbenden een eerste informatieavond gehouden. ▲

Veiligheid

Op deze bijeenkomst is onder meer gesproken over compenserende maatregelen voor de landbouw en eventuele verschillen in dit flankerend beleid tussen Nederland en Vlaanderen.

De twee landen werken gezamenlijk aan het opstellen van een milieueffectrapport (MER). De medio 2006 ter inzage gelegde startnotitie heeft

zo'n vijftig inspraakreacties opgeleverd. Na verwerking hiervan volgen nieuwe momenten waarop belanghebbenden kunnen reageren en nieuwe informatiebijeenkomsten. De definitieve besluitvorming is begin 2008 voorzien, waarna met de werkzaamheden kan worden gestart.

www.zeeland.nl/natuurpakket

Boeren kijken met argusogen naar de natuurplannen

Laatste ontwikkelingen van het Sigmaplan in een notendop

Op 22 juli 2005 keurde de Vlaamse Regering het geactualiseerde Sigmaplan goed. Dit plan omvat een aantal projecten voor het vergroten van de veiligheid en het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in het Zeescheldebekken.

Op basis van deze beslissing kan het plan nu in de praktijk uitgevoerd worden. Naast dijkversterkingen, zullen in het Zeescheldebekken ook overstromings- en natuurgebieden worden aangelegd.

Keuzes

Op korte termijn zullen een aantal ondersteunende studies uitgevoerd worden, die moeten resulteren in het opstellen van een milieueffectrapportage en het vastleggen van een Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP).

De grote lijnen van het project zijn reeds vastgelegd, met name de afbakening van het gebied en de keuze voor de inrichtingsvorm (ontpoldering, inrichting als gecontroleerd overstromingsgebied of inrichting als

wetland). Echter, in de komende maanden moeten nog een aantal belangrijke keuzes worden gemaakt, zoals de afwatering van de omliggende polders, de landschappelijke integratie gevolgen voor de omliggende leefgemeenschappen, en de mate waarin recreatie een plaats krijgt in het project.

Sigmakrant

Begin maart 2007 rolde de eerste Sigmakrant van de pers. De Sigmakrant verschijnt twee maal per jaar en wordt verdeeld aan de gemeenten, de provincies en allerlei instanties en verenigingen die van zéér nabij of van iets verder bij het plan betrokken zijn.

www.sigmaplan.be

Het fort mag natte voeten krijgen

Bij fort Ellewoutsdijk aan de Westerschelde liggen twee dijken: een sterke Deltadijk en ook nog de oude zeedijk. Deze dubbele bescherming tegen overstroming maakt het fort tot een unieke locatie om nieuwe vormen van waterkering in de praktijk te beproeven.

De zeespiegel stijgt en dat betekent dat de dijken hoger en sterker moeten worden. Maar bij een aanhoudend stijgende zeespiegel kan het verhogen van dijken niet eindeloos door gaan. Daarom vindt onderzoek plaats naar alternatieve vormen van waterkering, waarbij naast veiligheid overigens ook andere functies zoals natuur en recreatie aandacht krijgen.

Onderzoekinstellingen in landen rond de Noordzee werken hierbij samen en hebben voor dit doel het project ComCoast opgericht (COMbined functions in COASTal defence zones). De aanpak in Ellewoutsdijk is één van de demonstratieprojecten die plaats vinden onder de noemer van dit internationale project.

Fort Ellewoutsdijk

Fort Ellewoutsdijk op het uiterste zuidelijke puntje van Zuid-Beveland ligt ingesloten tussen twee dijken. Aan de zeezijde van het fort ligt een relatief lage dijk die dateert van vóór de aanleg van de Deltawerken. Er is bewust gekozen om deze dijk niet op Deltahoogte te brengen, omdat dit ten koste zou

gaan van het fort.

In plaats hiervan is een hoge Deltadijk achter het fort langs gelegd. De bescherming van het polderland is dus volledig gewaarborgd en het fort staat er nog in al zijn glorie, knus tussen de twee dijken in.

Overslagbestendige dijk

De zeewaartse dijk beschermt het fort onder normale omstandigheden tegen hoog water, en dient bij een zware storm om de ergste klappen van de golven op te vangen. De stenen bekleding van deze dijk voldoet echter niet meer aan de eisen van deze tijd. Dat wil zeggen: sterk genoeg om een superstormvloed te weerstaan die statistisch eens in de vierduizend jaar voorkomt. De dijk moet dus versterkt worden. Net als enkele decennia geleden is ervoor gekozen de dijk niet te verhogen. In plaats daarvan krijgt de dijk een tweezijdige versterking - niet alleen aan de buitenzijde maar ook aan de binnenzijde. Mocht er af en toe water over de dijk slaan, dan zorgt de extra bescherming aan de binnen-

De ingang van het Fort

zijde ervoor dat de dijk daar niet uitgehold kan worden. De dijk is overslagbestendig gemaakt. Het fort kan dus in het water komen te staan, maar de dijk blijft heel.

Volgens berekeningen komt het water bij Ellewoutsdijk gemiddeld eenmaal per 50 jaar zo hoog dat het fort 'natte voeten krijgt'. Eens in de 100 tot 250 jaar kan het water manshoog komen te staan.

Werkzaamheden

De versterking van de dijk bij Fort Ellewoutsdijk staat dit jaar op de planning. Buiten het stormseizoen, tussen 1 april en 1 oktober, mag aan de zee- en binnenzijde gewerkt worden. Het onderhoud aan dijken is in Zeeland een taak van het Bureau Zeeweringen, waarin Rijkswaterstaat en de twee

Zeeuwse waterschappen samenwerken. Woordvoester Marjan Daenen legt uit wat er gaat gebeuren. "De buitenzijde van de zeedijk (kant van het water) wordt verstevigd met stortsteen en gietasfalt, waarboven betonzuilen geplaatst worden. De binnenzijde krijgt een versteviging met asfaltbeton, met daarop een laag grond die wordt ingezaaid met gras. Na korte tijd ziet de binnenzijde van de dijk er weer net zo groen uit als altijd, terwijl het dan toch een overslagbestendige dijk is. De Deltadijk aan de landzijde van het fort krijgt (alleen aan de buitenzijde) een versteviging van open steen en asfalt, met als afsluiting ook hier een laag grond met daarop gras".

In het fort is een expositie ingericht over ComCoast en het project in Ellewoutsdijk. De expositie is het hele jaar te bezichtigen, dagelijks van 10.00-17.00 uur.

Economie

De binnenvaart op de Vlaamse waterwegen

Nadat de binnenscheepvaart in Vlaanderen heel wat achteruitgang boekte, zag in 1992 het overlegplatform Promotie Binnenvaart Vlaanderen (PBV) het licht. Zowel de overheid als de privésector nemen eraan deel.

Paul Lambrechts, marktprospector bij PBV in Antwerpen, schetst de evolutie van de activiteiten. Tot 1999 werd voornamelijk aan de modernisering van de vloot gewerkt. Sinds 2000 tracht PBV steeds meer goederenvervoer over het water te doen plaatsvinden. "Tijdens mijn bezoek aan bedrijven onderzoeken we of er een 'shift' kan plaatsvinden van de klassieke transportmethodes naar vervoer via de waterweg.

Binnenschepen kunnen immers over grote afstanden allerlei soorten goederen vervoeren: niet alleen zand of grind, maar ook huisafval, containers en buitenmaatse vrachten. De binnenvaart heeft in enkele jaren tijd een hoge vlucht genomen. Alles bij elkaar steeg het vervoer over water sinds 1995 met ruwweg 57 %, namelijk van 3 miljard tonkm (ton vervoerde goederen maal de afgelegde afstand in km) tot 4,5 miljard tonkm in 2006."

Afkalvende oevers

Heeft die evolutie ook invloed op het milieu? Dat kan bijna niet anders. Erika Van den Bergh, biologe en onderzoekster aan het Vlaamse Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, stelt vast dat op de natuurlijke benedenloop van de Schelde niet alleen de buitenbochten door erosie uithollen, wat normaal is, maar dat de laatste jaren ook de binnenoevers in de relatief smalle vaargeul wegslijten. "De verklaring hiervoor is de golfslag veroorzaakt door de steeds grotere binnenschepen. Dit fenomeen wordt versterkt door het geleidelijk toenemen van het hoogtij. Het heeft tot gevolg dat de oevers steiler worden en afkalven. Een deel van de

natuurlijke schorren verdwijnt en daarmee ook sommige dieren- en plantensoorten. Jammer, want het zoetwatergetijdengebied stroomopwaarts Rupelmonde is uniek in Europa." Uiteraard ziet men het economische belang van de binnenscheepvaart wel in.

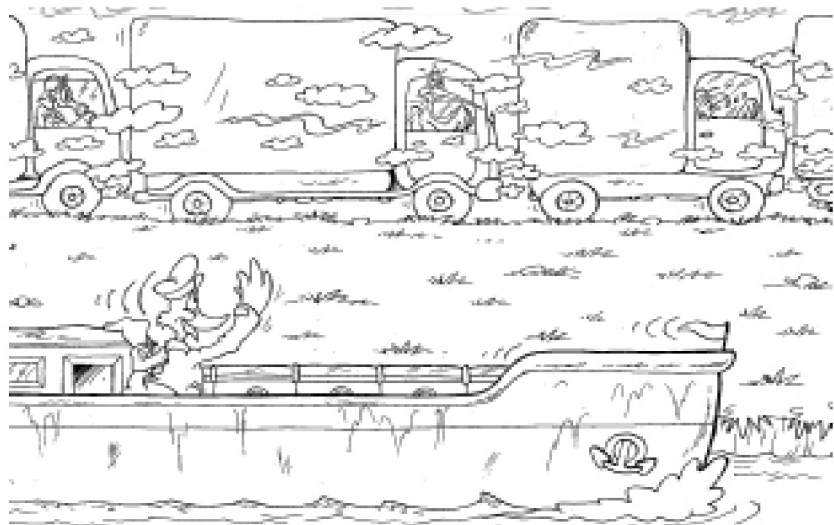
Daarom worden voorstellen voor een natuurherstelplan geformuleerd in een ruimer kader. "Door op goed gekozen plekken de dijken meer landinwaarts te verplaatsen, verbreed je de vaargeul, dus is er een betere toegankelijkheid voor de scheepvaart." Achteruit geschoven dijken bieden de mogelijkheid tot het aanleggen van gecontroleerde overstromingsgebieden: de Schelde krijgt weer ruimte en dat verhoogt de veiligheid. Tot slot vinden de oevers daardoor ook hun natuurlijke glooiing terug, zodat opnieuw schorren ontstaan.

Positieve effecten

De toename van de binnenvaart leidt echter ook tot andere, positieve effecten op het milieu. "Reken de goederentrafiek via binnenschepen maar eens om naar aantallen vrachtwagens", aldus Paul Lambrechts, "en stel je al die vrachtwagens even op de weg voor: het fileprobleem zou er alleen maar door verergeren..." Minder files betekenen uiteraard minder tijdverlies, niet alleen voor het transport maar ook voor de andere weggebruikers. Het risico op (zware) ongevallen wordt beperkt en er is een gunstige invloed op de geluidshinder. Het Vlaams Instituut

• Laden van een binnen-vaartschip PBV

• Door de binnenvaart kalven de oevers af in de Scheldebochten

voor Technologisch Onderzoek bestudeerde in 2003 de invloed van het vervoer langs de waterweg op allerlei milieufactoren. Net als het vrachtwagenvervoer wordt de binnenscheepvaart aan steeds strengere normen onderworpen: binnen vijf jaar gelden precies dezelfde eisen voor de technische kwaliteit van de motoren, de uitstoot van giftige gassen die de ozonlaag of de volksgezondheid aantasten (fijn stof problematiek) en de uitstoot van CO₂ als gevolg van het brandstofverbruik. Maar hoe je

het ook draait of keert: de verplaatsing via het water vergt een kleiner motorvermogen. Voor eenzelfde lading verbruiken binnenschepen 3 tot 6 keer minder brandstof dan zware vrachtwagens.

Indien alle transportmethodes goed op elkaar worden afgestemd en doelmatig worden angewend, is de binnenvaart dan ook een minder vervuilende vrachtvervoerder.

www.binnenvaart.be

Wat zit er in die container?

Plastic badeendjes, namaak merkschoenen, fruit, dure motorfietsen, huisraad, speciaal hooi voor luxe springpaarden. Veel consumptiegoederen worden tegenwoordig in containers door containerschepen vervoerd. "Van rieten stoelen tot auto's", zegt Jan van Dee, adviseur scheepvaart & zeehavens bij Rijkswaterstaat Zeeland. Ook is er een omvangrijke stroom bulkloading zoals bv. erts en stukgoed wat 'los' wordt getransporteerd.

Aan de buitenkant is niet te zien wat er in een container zit. "Vaak weten degenen die het vervoeren dat zelf niet", zegt Van Dee. "De verlader weet het natuurlijk wel, want uiteindelijk moet elke container op de juiste plaats van bestemming terecht komen."

Gevaarlijke stoffen

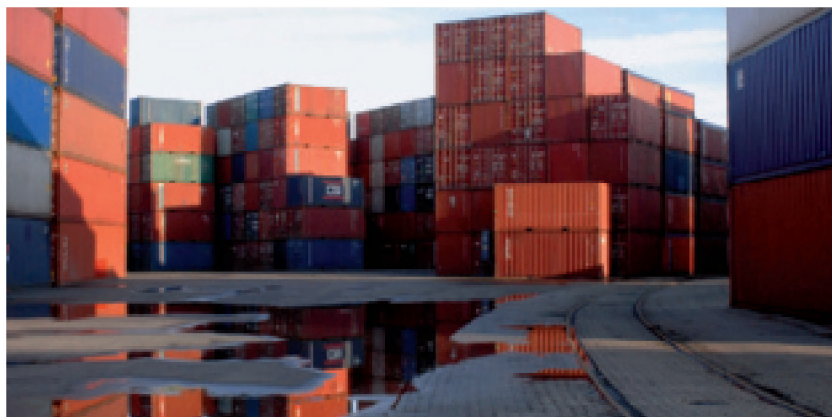
Via het zogeheten stuwageplan weet de kapitein waar containers staan met gevaarlijke stoffen en welke stoffen dit zijn. Voordat een containerschip van zee de Westerschelde op vaart geeft de

kapitein dit plan door aan een centrale organisatie in Zeebrugge. Bij een calamiteit kan de vaarwegbeheerder zodoende direct over deze informatie beschikken.

Gemiddeld bevat vier procent van alle containers gevaarlijke stoffen, zegt Van Dee. Volgens hem zijn de milieurisico's klein, omdat de stoffen goed verpakt zijn, bijvoorbeeld in waterdichte vaten. "Bij een aanvaring met ernstige schade is het verlies van de eigen stookolie van zo'n schip vele malen gevaarlijker voor het milieu dan het te water raken en desnoods kapot gaan van containers."

Gevaarlijke lading

Containers kunnen ook gevaarlijke lading bevatten. Dat zijn niet noodzakelijk chemicaliën of brandstoffen, maar lading die onder bepaalde omstandigheden gevaarlijk kan zijn. Van Dee: "Er was dit voorjaar een groot paardenevenement in Brussel. Het hooi voor de paarden wordt in containers aangevoerd vanuit Canada. Omdat hooi kan gaan broeien valt dat onder gevaarlijke lading."

• Containeropslagplaats in de haven van Antwerpen

Zo gezond als een vis ... in de Schelde!

Riviermondingen hebben het hard te verduren door de impact van de mens. Een lage waterkwaliteit, hogere waterstanden, veranderende stromingen en vervormingen van de geulen en platen zijn het gevolg.

INBO

Maar er is beterschap in zicht! Rivierbekkens worden steeds beter beheerd, zeker nu Europa ook regels oplegt in de 'Kaderrichtlijn Water'. Om de veranderingen goed te kunnen opvolgen, moet er gemeten worden.

Maar wat ga je nu precies meten? De scheikundige samenstelling van het water? Het aantal rustende vogels op de slikken? De stroomsterkte in de geulen? Of ga je de wormen en schelpen in de bodem tellen?

Om niet te eindigen in een onoverzichtelijke hoop cijfermateriaal, gaat men meer en meer op zoek naar simpele indexen die het beheer in staat stellen om gemakkelijk te evalueren of de genomen maatregelen het gehoopte resultaat hebben. Naast een index voor onderwaterplanten, kiezelwiertjes, plankton en bodemdieren, raadt Europa ook aan om voor vissen een index op te stellen voor het grondig kunnen evalueren van estuaria.

Ecologische visindex

Met de visindex meet je niet alleen de waterkwaliteit, maar in één beweging ook hoe het hele ecosysteem eraan toe is: de beschikbaarheid aan schuil- en paaiplaatsen, aan voedsel en roofdieren, aan doortrekmogelijkheden, ...

Doordat elk estuarium in Europa toch een beetje uniek is, moet elk zijn eigen visindex krijgen. Vlaamse visbiologen ontwikkelden er alvast een voor het zoete en het brakke deel van de Schelde. Nederlandse visbiologen doen hetzelfde voor het zoute deel in de Westerschelde.

Monitoring van vis

De visfauna van de Schelde wordt al sinds 1995 opgemeten door onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven (KUL) en het Instituut voor

Natuur- en Bosonderzoek (INBO). In de lente en de herfst, worden op meerdere plaatsen tussen Gent en de Belgisch-Nederlandse grens fuiknetten geplaatst op de schorren en slikken. De visbiologen tellen, meten en wegen de volledige vangst. Het is zwaar werk, want in weer en wind moet er door het slijk geploeterd worden.

Maar dat zware werk levert op! Op basis van 10 jaar visonderzoek, krijgt het brakke deel van de Zeeschelde een waardering tussen 1 en 5, wat overeen komt met een uitstekende, goede, matige, onvoldoende en slechte kwaliteit. Op elke plaats moeten daarvoor vijf eenvoudige parameters bepaald worden. Hun gemiddelde levert een snel te berekenen, maar betrouwbare visindex op.

En hoe scoort de Schelde nu voor de visindex? Het brakwaterdeel van de Schelde scoort een 'matige kwaliteit' in Zandvliet tot een 'slechte kwaliteit' in Antwerpen. De ertussenin gelegen meetpunten krijgen een 4 of een 'onvoldoende kwaliteit' toegeschreven. Het kan dus nog beter!

Wat kan nog beter?

"Deze estuariene visindex is nu één van de vijf biologische indexen die de Kaderrichtlijn Water voorschrijft voor het brakwaterdeel van de Schelde. Ze wordt in de toekomst nog verfijnd" zegt Jan Breine van het INBO. "Zo willen we nog twee extra parameters meenemen in de berekening: namelijk het aantal trekvisen in de vangsten en het aantal 'estuariene residenten'. Deze laatste zijn vaste bewoners van het brakke deel van de Schelde. De brakwatergrondel, de puitaal en de zeenaald zijn typische voorbeelden. Zij worden talrijker als het systeem meer verstoord raakt, door hun weinig veeleisende levenswijze."

"De index, die nu opgesteld is voor het brakke deel van de Schelde, zal gekoppeld worden aan indexen voor het zoetwater en het zoutwaterdeel. Zo krijgen we één cijfer dat weergeeft of we goed bezig zijn met het beheer en behoud van het waardevolle estuarium" voegt Jan Breine nog toe.

INBO

• Jaarlijks in de lente en de herfst, worden op meerdere plaatsen tussen Gent en de Belgisch-Nederlandse grens fuiknetten geplaatst op de schorren en slikken. De visbiologen tellen, meten en wegen de volledige vangst.

Topvangst van 200 meter! Of hoe visserslatijn soms waar kan zijn ...

Sinds zijn tienerjaren trok Hubert De Wilde naar het Land van Saeftinghe. Kinderen gingen er toen zwemmen en vissen en trokken onbezorgd en onbevreesd het schorrengebied in. Ze speelden en visten in de geulen en trokken samen met het tij landinwaarts. Later ging hij er vaak op garnaal vissen. Tijdens de zomer konden ze 20 kilo buit maken binnen een paar uur.

Nadien werd het Land van Saeftinghe natuurgebied en werd vissen er verboden. Zo kwam Hubert terecht bij het schor van Ouden Doel ter hoogte van de Hedwigepolder. Hier vist hij sinds ettelijke jaren met fuiken. Ook ter hoogte van Doel en Liefkenshoek kun je hem regelmatig aantreffen.

Heimwee naar toen

Vroeger was de vangst bevredigend: tong, bot, schol, paling, ... in overvloed. Nu zitten er vaak maar enkele vissen in de fuik. Wel duikt de Chinese wolhandkrab vaak op, een immigrant uit Oost-Azië die hier terecht kwam via het ballastwater in schepen.

Sinds 1997 houdt Hubert zijn vangstgegevens nauwkeurig bij. Onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven gebruiken immers zijn gegevens als aanvulling op hun data.

Voor Hubert is de Schelde zijn thuis. Het poldergebied rond Kieldrecht is als het ware het decor van zijn leven. Tegenwoordig houdt hij zich ook bezig met de ontstaansgeschiedenis van de gebieden rond

Linker- en Rechteroever. Hubert vindt het jammer dat er enkele polders zullen verdwijnen in de toekomst omwille van natuur- en veiligheidsvoorzieningen. Aan "zijn" streek hangen veel herinneringen vast. Die ziet hij niet graag weggespoeld door eb en vloed.

HDW

• Hubert De Wilde, 56 jaar, afkomstig uit Kieldrecht, baggeraar van beroep en fervent visser op de Schelde

HDW

• Huberts grootste vangst ooit was imposant: 200 meter lang! Een immens zeeschip raakte met zijn voorsteven vast in een zandbank ter hoogte van zijn fuik ... een indrukwekkend gezicht!

Recreatie • Toerisme

Zwaluw krijgt thuis tussen Schelde en Durme

Het Regionaal Landschap Schelde-Durme is gestart met een beschermingsproject rond huiszwaluwen. Deze vogels doen hun naam alle eer aan. Ze metselen hun halfkomvormige nesten in de regel vast tegen woonhuizen. De modder die ze hiervoor gebruiken vinden ze bij laag tij op de slikken langs Schelde en Durme. Aan modder is geen gebrek langs Schelde en Durme, maar toch gaat de huiszwaluw de laatste jaren zorgwekkend achteruit.

Dit komt onder meer door het verdwijnen van geschikte nestplaatsen. Veel gebouwen met zwaluwnesten worden gesloopt of verbouwd. Door een gewijzigde bouwstijl zijn de moderne gebouwen bovendien minder geschikt voor huiszwaluwen.

Een huiszwaluwnest aan de gevel kan wat overlast geven onder de vorm van mest. Hierdoor zijn deze prachtige vogels niet overal even geliefd en worden nesten soms verwijderd.

Eén zwaluw maak de lente niet (meer). Hoog tijd voor actie!

Om iedereen te overtuigen tot actie over te gaan, worden infolders uitgegeven en worden zwaluwfietstochten, infomomenten

en zwaluwtentoonstellingen georganiseerd.

Om overlast voor de eigenaars van een huiszwaluwkolonie te beperken zullen gratis mestplanken opgehangen worden onder de nesten. Deze planken vangen de uitwerpselen op en vermijden zo dat die op de stoep of de gevel terecht komen.

Om de zwaluwen een zekere nestplaats te bieden, zullen op geschikte locaties kunstnesten worden opgehangen. Zwaluwen die in een kunstnest broeden hoeven geen tijd en energie te steken in de bouw van hun nest. Dit laat hen toe een extra broedsel jongen groot te brengen.

Landschapskrant

Naast het zwaluwenproject bereidt het Regionaal Landschap Schelde-Durme meerdere acties voor, waaronder een poelenproject en een actie rond trage wegen.

Over alle activiteiten en initiatieven lees je meer in de Landschapskrant. Deze wordt twee maal per jaar gratis huis aan huis verdeeld in alle betrokken gemeenten. Woon je zelf in de regio? Hou je brievenbus dan goed in de gaten...

www.rlsd.be
www.regionalelandschappen.be

MD

MV

• De huiszwaluw plukt modder om daarmee zijn nest te bouwen

DVB

REGIONAAL LANDSCHAP SCHELDE-DURME VAN START

Sinds 8 mei 2006 is ook langs de Zeeschelde een regionaal landschap actief. Het Regionaal Landschap Schelde-Durme beslaat de Oost-Vlaamse gemeenten Berlare, Dendermonde, Hamme, Laarne, Lokeren, Waasmunster, Wetteren, Wichelen en Zele.

Deze negen gemeenten vormen samen een aantrekkelijke streek met de getij beïnvloede Zeeschelde en Durme als "blauwe draad". Beide waterlopen rijgen een lang gerekt snoer aan karakteristieke riviergebonden biotopen aan. Buitendijks komen hier zoetwaterslikken, rietschorren en wilgenvloedbossen voor. Binnendijks springen de uitgestrekte meersengebieden doorsneden met afwateringssloten en doorspekt met wielen, oude afgesloten riviermeanders en vijvers het meest in het oog.

Samenwerking

Regionaal Landschap Schelde-Durme is niet enkel een aantrekkelijke streek. Het is ook een samenwerkingsverband van de gemeenten, de provincie, het Vlaams Gewest en de lokale natuur-, milieu-, landbouw-, jacht-, toeristische en recreatieve verenigingen.

Deze partners zetten zich samen in om elke inwoner te overtuigen van de bijzondere waarde van natuur en landschap in de streek.

Dit gebeurt door zélf het goede voorbeeld te geven aan de hand van zeer concrete acties en projecten.

SCHELDEGERECHT

Zeekraal? Lekker!

Zeekraal lijkt een soort cactusje zonder stekels dat je vindt aan de randen van schorrengebieden. Het koloniseert kale plekken in slikken, houdt fijn zwevend materiaal vast en zorgt zo voor de aangroei van schor. Zeekraal neemt actief zout op en smaakt hierdoor zeer zilt. Zeekraal is te verkrijgen van mei tot augustus.

Tagliatelle met zalm en zeekraal

Ingrediënten:

1 ui, 1 teentje knoflook, 25 gram margarine, 1,5 dl droge witte wijn, 200 gram gerookte zalm, 125 gram crème fraîche, 3 takjes dille, tagliatelle, 150 gram zeekraal

Bereiding:

Kook de tagliatelle. Fruit de gehakte ui en look in de margarine. Voeg daarna de witte wijn, de zalm en de crème fraîche toe. Meng de gekookte tagliatelle en het zalmsausje. Kook de zeekraal enkele minuten. Meng deze bij het pastagerecht. Garneer met dille.

SCHELDELITERATUUR

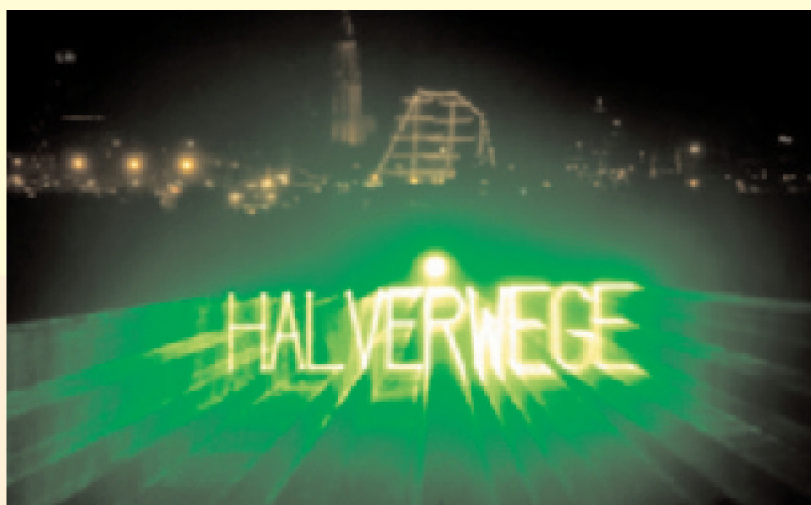
Bart Moeyaert mag zich stadsdichter van Antwerpen noemen. Het volgende gedicht werd voorgesteld tijdens de Tall Ships race (augustus 2006) en werd toen voor de gelegenheid op het Sint-Annekestrand via een laserinstallatie op een reuzengroot watergordijn geprojecteerd, met Rechteroever en de aangemeerde schepen als decor.

HALVERWEGE

Voor je verdwijnt tussen de vouwen van de stroom
schijn je nog één keer om te kijken.
Mij is het niet bekend hoe lang.
Ik weet ook niet van welke kant je afscheid neemt.
Zeg je dag toren of dag flatgebouwen.
Je gaat, zoals je van een drempel glijdt.
Tenzij de wind meezit en verderop de hand verschijnt
van wie het hardste roept kom hier.
Daar staat je held dan op het droge.
Op welke wal voorspelt men niet.
De drenkeling die navertelt hoe weinig tijd hij had,
heeft weliswaar niet lang, maar niettemin
zelf ingeschat, hoe groot zijn kansen waren.
Werd het de overkant, werd het de muur.

Daar ging hij dan aan land.

Stadsgedicht Antwerpen 2006
Beluister 'Halverwege' ook op www.stadsdichterpodcast.be.

SVB

FAVORIETE PLEKJES AAN DE SCHELDE

Leah Thijs, soapactrice uit "Thuis"

"Toen ik een jaar of vijf was ging ik vaak met mijn ouders en oudste zus naar het strand van Sint Anneke. We woonden in Limburg en trokken naar Antwerpen met de trein. We droegen gebreide zwembroekjes en beleefden heerlijke uren van onbezorgde kinderpret! Wanneer ik nu naar Antwerpen rijd, denk ik steeds terug aan die mooie momenten en soms rij ik zelfs even om in de hoop dat er nog meer mooie herinneringen terug komen vanuit mijn kindertijd", aldus de actrice.

• Strand van Sint-Anneke

TA

SCHELDECULTUUR

Aanvang 2005 begon Joost Heeren met het project *Tabula Scaldis*. Zijn einddoel is een tentoonstelling van een serie van 17 tekeningen van de Schelde, die samen een reis langs de rivier verbeelden, een trektocht van haar bron tot de monding. Elke tekening is een zeer gedetailleerd totaaloverzicht van een kenmerkende plaats aan de Schelde. Haar verschillende verschijningsvormen komen aan bod: natuur, cultureel erfgoed, economisch belang en menselijke bedrijvigheid. *Tabula Scaldis* is een

eigentijds project, maar geïnspireerd door eeuwenoude cartografische en topografische plaatsbeschrijvingen. Ook de originele schetsboeken zullen tentoongesteld worden. Deze werden speciaal voor dit project gemaakt door Cas de Nood, boekbindster. De reeks tentoonstellingen begint in september 2008 aan de bron van de Schelde.

www.scheldesite.com
www.studiomobile.nl

• De Haven van Antwerpen, van Ketenisse tot Sint-Anna Linkeroever. Tekening geadopteerd door Fina Antwerp Olefins en Total Raffinaderij Antwerpen

JH

S C H E L D E T R I P S

Twee Schelgedorpen met een maritiem verleden

Breskens

Visserijmuseum

Het museum is dit jaar uitgebreid met een Scheldezaal. Hierin krijgen zowel scheepvaart, veiligheid als recreatie en natuur aandacht. Daarnaast komt de visserijgeschiedenis van Breskens aan bod.

Open: van dinsdag-zaterdag (in de zomermaanden ook op zondag en maandag open)

Vismijn

Dagelijks brengen de vissers hun verse vis bij de visafslag. Om 14.30 wordt er gemijnd (vrijdags om 8.00 uur)

Open: van maandag - vrijdag

Rupelmonde

CNR werf

De voormalige werf van Chantier Naval de Rupelmonde (CNR) biedt nu een bezoekerscentrum en restauratiedoors voor oude Scheldescheepen.

Open: op zaterdag (buiten de zomermaanden ook op donderdag en vrijdag)

Getijdenmolen

De enige intact zijnde getijdenmolen langs de Schelde. Bij vloed werd het spaarbekken vol water gelaten. Wanneer de vloed wegtrok, werden de sluisdeuren dichtgedraaid en bij laagwater liet de molenaar het opgespaarde water weglopen.

Open: dinsdag - zondag

www.visserijmuseumbreskens.nl
www.boegbeelden.org

RVE

PUZZELHOEK

PRIJSVRAAG

Bij welk artikel hoort dit puzzelstukje?

Stuur de titel van het bijhorende artikel voor 14 juni met je naam- en adresgegevens naar info@scheldenet.be en maak kans op een Scheldeminicruise op 28 juni voor 2 personen. Wij kunnen 4 goede inzendingen belonen met een minicruise.

Tijdens deze minicruise kunt u de Schelde beleven vanop het water tussen Antwerpen en Vlissingen. Aan boord bieden wij u een aperitief, een Seastar garnalenschotel en een gebakje aan. Dit alles onder muzikale begeleiding.

Niet gewonnen?

Reserveren kan steeds via

www.seastar.be
+32 58 23 24 25

VISKWIS

Kennen jullie onderstaande bewoners van het Schelde-estuarium?

Oplossing:

a. tong, b. palling, c. spierling, d. flint of meivis

www.fishbase.org

Lamsoor of zulte

Lamsoor is een geliefde zeegroente. Eigenlijk eten we echter de *Aster tripolium*, ofwel zulte of zeeaster, want de echte lamsoor, die ook op de schorren groeit, is niet voor consumptie geschikt. De zulte groeit op de zoute en brakke Scheldeschorren.

Omdat de vraag naar deze exclusieve 'zeegroenten' toeneemt, worden lamsoor en zeekraal tegenwoordig niet alleen in het wild geplukt, maar vindt er ook (commerciële) teelt plaats. De percelen waar deze gewassen geteeld worden, worden regelmatig onder zout water gezet, waardoor veel onkruiden verdwijnen en juist 'lamsoor' en zeekraal het goed doen.

• *Aster tripoli*

De Scheldekrant wordt gefinancierd door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken (afdeling Maritieme Toegang) en Rijkswaterstaat Zeeland van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Maritieme Toegang

Maritieme Toegang is een uitvoerende afdeling binnen het departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) van de Vlaamse Overheid. De afdeling Maritieme Toegang vrijwaart, beheert en onderhoudt alle maritieme toegangswegen tot de Vlaamse zeehavens (Oostende, Zeebrugge, Gent, Antwerpen). De afdeling is verantwoordelijk voor: het onderhouden van de vaarweg naar de kusthavens, de Scheldemonding en in samenwerking met de Nederlandse overheid ook in de Westerschelde; het beheren en onderhouden van het onderwaterbed van de Zeeschelde tussen de Belgische/Nederlandse grens en

Maritieme Toegang

Rupelmonde; het uitvoeren van taken inzake investeringen in niet-commerciële infrastructuur zoals zeelusijnen in de Vlaamse haven en het implementeren van het havendecreet.

www.maritiemetoeegang.be

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat is de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat in Nederland. Rijkswaterstaat Zeeland werkt aan de bescherming tegen overstromingen en aan schoon en voldoende water voor alle gebruikers. Bovendien bevordert Rijkswaterstaat de vlotte en veilige doorstroming van het verkeer, zowel op het rijkswegennet als op het netwerk van rijkswateren. De Westerschelde is in Zeeland een belangrijke vaarweg en neemt als zodanig een belangrijke plaats binnen Rijkswaterstaat in.

www.rijkswaterstaat.nl

Ministerie Van Verkeer en Waterstaat

Rijkswaterstaat

Colofon

De Scheldekrant is een jaarlijkse uitgave van het Schelde InformatieCentrum.

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt dankzij financiële steun van: Departement Mobiliteit en Openbare werken - afdeling Maritieme Toegang en Rijkswaterstaat Zeeland.

Het Schelde InformatieCentrum is een Nederlands-Vlaamse organisatie die informeert en communiceert over het Schelde-estuarium (de Zeeschelde in Vlaanderen en de Westerschelde in Zeeland). Het centrum werkt in opdracht van Vlaamse en Nederlandse overheden en belangenorganisaties. Het Schelde InformatieCentrum levert verschillende producten en diensten. Met het infoloket staan we klaar voor al uw vragen met betrekking tot het Schelde-estuarium.

Schelde InformatieCentrum / Nederland
Postbus 7003
4330 GA Middelburg

Schelde InformatieCentrum / Vlaanderen
p/a VLIZ
Wandelaarkaai 7
8400 Oostende

Contactpersoon: Bregje Beyst
info@scheldenet.be
+32 (0)59 34 21 44

Schelde InformatieCentrum op internet
www.scheldenet.be / www.scheldenet.nl

Hoofdredactie

B. Beyst, A. Govaerts, J. Duinkerke, N. Fockedeij

Eindredactie

B. Beyst, A. Govaerts

Illustraties

Cartoons: R. De Kievith

Andere illustraties:

DVB: D. Van Brussel, HDW: H. De Wilde, INBO: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, JH: J. Heeren, JW: J. Wulteputte LG: L. Goossens, LK: L. Kattenwinkel, MD: M. Decler, MS: M. Stevens, MV: M. Vos, PBV: Promotie Binnenvaart Vlaanderen, S: Rederij Seastar, SVB: S. van Baarle, TA: Toerisme Antwerpen, YA: Y. Adams

Vormgeving en productie

ZOE@K/Johan Mahieu, grafische vormgeving Corelioprinting, druk

Oplage

100 000

Met dank aan:

J. Breine, D. Buysse, M. Daenen, L. De Smedt, M. De Smet, H. De Wilde, A. Eijlers, R. Eijlers, J. Hollaers, P. Lambrechts, A. Phernambucq, Stad Antwerpen, M. Stevens, L. Thijs, B. Van Camp, J. Van Dee, E. Van den Bergh, I. Van den Poel, N. Wiels, J. Wulteputte

Extra exemplaren zijn steeds gratis te bekomen via info@scheldenet.be of info@scheldenet.nl. Overname van teksten is mogelijk mits bronvermelding en na toestemming van de redactie.

